

Regionledningskontoret
Margareta Wandel

2020-04-01

Dnr: RUN 2020-53

Finansdepartementet
firemissvar@regeringskansliet.se
torkel.winblandh@regeringskansliet.se
Fi2019/04187/K

Yttrande över Idéburen välfärd - Betänkande av utredningen om idéburna aktörer i välfärden SOU 2019:56

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet från utredningen om ”Idéburen aktörer i välfärden” SOU 2019:56. Yttrandet består av en inledande sammanfattning följt av ett yttrande över utredningsförslagen utifrån dess disposition.

Sammanfattande överväganden

Region Östergötland är i huvudsak positiva till utredningen ”Idéburen aktörer i välfärden” SOU 2019:56 och dess grundläggande syfte – att öka andelen idéburna utförare av offentligt finansierade välfärdstjänster.

Utredningen föreslår en legal definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad affärsverksamhet och att upphandlingsmyndigheten får ett sammanhållande informationsuppdrag. Region Östergötland ser detta som ett positivt förslag utifrån en ökad tydlighet kopplat till upphandling, reserverade kontrakt, IOP och LOV.

I Östergötland finns idag få idéburna aktörer som utförare trots att intentioner om likabehandling gällande upphandling av tjänster ligger som en grundläggande utgångspunkt i allt arbete.

Utredningens ansats - att definiera idéburna aktörer i välfärden utifrån deras egenskap av aktörer inom offentligt finansierad verksamhet - är bra. Inom regional utveckling ingår flera av de i utredningen nämnda sakområdena. De vilka föreslås ingå i definitionen (Folkhälsa, kompetensförsörjning, tillväxt och inkludering på arbetsmarknaden) samt de som väljs bort (kultur och fritid). Ett sakområde som är offentligt finansierat och även utifrån definitionen kan ses som en välfärdstjänst är kollektivtrafik. Även kring kollektivtrafik behöver ett aktivt val göras.

Vidare anser Region Östergötland att det finns en ambivalens kopplat till definitionen. Utredningen säger å ena sidan att definitionen inte ska vara allmän. Den ska ta sikte på organisationer i deras egenskap av aktörer inom offentligt finansierad verksamhet. Idéburen välfärdsverksamhet som inte är offentligt finansierad ska inte beröras.

Regionledningskontoret
Margareta Wandel

2020-04-01

Dnr: RUN 2020-53

Samtidigt konstateras att den i framtiden kan få flera användningsområden ex gällande beslut för särregler samt vid bidragsgivning från såväl stat som kommuner och regioner.

Om man i framtiden tänker använda definitionen för (som exemplifieras) bidragsgivning måste någon form av konsekvensbeskrivning göras kopplad till de sakområden som nu inte inkluderas. Sakområden som för Region Östergötland identifieras som viktiga och där idéburna sektorn som aktör har en viktig funktion. Får förslaget konsekvenser på stöd, villkor och samverkan exempelvis inom det överenskommelsearbete som pågår mellan offentlig sektor och civilsamhället inom många kommuner och regioner?

Region Östergötland vill även påpeka att samma ambivalens återfinns under rubriken centrala begrepp. Här framgår först att tillfälliga nätverk ingår för att i senare skrivningar uttryckas som att informella nätverk och tillfälliga sammanslutningar inte ingår. Det behövs även här något resonemang kring var gränsen går.

Utredningens förslag:

Kapitel 3: Utredningens avgränsning av begreppet välfärd och välfärdstjänster

Regionalutveckling som begrepp benämns inte alls i utredningen, begreppet inkluderar regionala sakområden som ingår i flera av de i utredningen nämnda verksamheterna. Både de som ingår (Folkhälsa, kompetensförsörjning, tillväxt och inkludering på arbetsmarknaden samt de som väljs bort (kultur och fritid). Region Östergötland ser ett behov av att inkludera kollektivtrafiken som en offentligt finansierad välfärdsaktör. Inom kollektivtrafiken finns framtida behov att trafikera mindre centrala delar både i stad och land. Här kan kompletterade trafik, med mindre aktörer – vilka skulle kunna vara idéburna – komma att växa fram.

I Östergötland finns idag en överenskommelse och ett partnerskap mellan Regionen och idéburna regionala aktörer. Med den uppdelning som utredningen föreslår skulle dagens 42 organisationer delas in i två grupper, varav en som registrerade välfärdsaktörer och en grupp som utförare av ”andra” tjänster kopplat till folkbildning, kultur, fritid och i nuvarande form kollektivtrafik.. Grupperna skulle ha olika rationalitet att förhålla sig till i sin samverkan med Regionen. Det skulle gälla bidrag och verksamhetsstöd, som formell samverkanspart och som leverantör av tjänster kopplat till upphandling, IOP och LOV.

Om idéburna aktörer ska ges förutsättningar att vara viktiga samverkanspartners och innovatörer i välfärden oavsett kategori behöver frågan om uppdelningens konsekvenser tydliggöras. Hur blir uppdelningen funktionell och inte hindrande?

Regionledningskontoret
Margareta Wandel

2020-04-01

Dnr: RUN 2020-53

När det gäller resonemanget kring kultur och fritid upplever Region Östergötland att det är märkligt att utredningen så tydligt exkluderar dessa områden samtidigt som de så tydligt ingår i själva grunddefinitionen. Här behövs förtydliganden kring när och var en eventuell brytpunkt finns för när en organisation kan, bör och får registrera sig som välfärdsaktör. Det är ingen självklarhet att en kulturförenings stadgar utformas på det sätt som utredningen förutsätter.

Hälsofrämjande återkommer som begrepp i remissen vid flera tillfällen utan att man har förtydligat vad man avser. En förklaring till vad man menar behövs för att vi ska kunna ta ställning till förslaget.

Kapitel 5: Förslag till en tydlig definition av idéburna aktörer samt Kapitel 6: Rättslig definition i lag samt ett registreringsförfarande för att särskilja de idéburna aktörerna från andra aktörer

Region Östergötland anser att det ur ett upphandlingsperspektiv är viktigt och funktionellt med en legal definition. Dock finns delar som skulle behöva tydliggöras. Ett är vad som åsyftas med att ”organisationen har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet”. Ett annat är uttrycket oegennyttigt. Region Östergötland saknar villkor baserade på en demokratisk värdegrund och anser att det finns behov av ett tillägg som tydliggör intentionen om det allmännas bästa. Koppling till en värdegrund som antingen kan utgå från grundlagen, baseras på allas lika värde och/eller på mänskliga rättigheter. Om detta saknas - hur hanterar man idéburna aktörer som inte lever upp till kommunernas eller regionernas värdegrunder baserat på lagstiftning? Ex dogmatiska behandlingshem, informationsmaterial utan avsändare, eller med avsändare som avviker från en demokratisk grundsyn.

Kapitel 7: Utredningens bedömningar och förslag beträffande IOP – ett verktyg för att genom samverkan för att lösa komplexa utmaningar/problem

1. partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera idéburna aktörer i välfärden.
 2. Det syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål
 3. såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.
- Måste vara förenligt med EU's statsstödsregler, hänsyn måste tas till kommunallag, speciallagstiftningar och partnerskapet får inte innebära tilldelning av offentligt kontrakt, upphandling av en koncession eller ett ramavtal.

Region Östergötland anser att ett uppdrag till upphandlingsmyndigheten gällande stöd och vägledning som positivt då det har saknats. Åtgärden blir tidsbesparande för alla som idag lägger tid på att var för sig utreda rättsliga förutsättningar för samverkan Region Östergötland anser det positivt med informationsinsatser och ett vägledningsdokument. Handläggare som arbetat

Regionledningskontoret
Margareta Wandel

2020-04-01

Dnr: RUN 2020-53

med uppdrag att ta fram IOP inom hälso- och sjukvården anser att vägledningen, även om den inte är helt enkel, hade varit till nytta. För verksamheter inom regional utveckling finns idag ingen erfarenhet.

Kapitel 8: Utredningens bedömningar och förslag rörande offentlig upphandling

Att upphandlingsmyndigheten ges ett särskilt regeringsuppdrag att arbeta med riktade informationsinsatser gentemot idéburna aktörer och upphandlande myndigheter i syfte att öka de idéburna aktörernas deltagande i upphandlingar är enligt Region Östergötland positivt. Framförallt ur den aspekten att det annars kan bli olika tolkningar och tillämpningar hos olika upphandlande myndigheter.

Utredningen noterar att det stöd och vägledning som hittills tagits fram saknar en inriktning mot idéburna aktörer samt anser att det inom ramen för gällande lagstiftning finns möjligheter att bättre ta tillvara de mervärde idéburna aktörer kan bidra med. Region Östergötland som upphandlade myndighet har en generell utmaning i att öka antalet anbudslämnare per anbud. Det ligger i organisationens intresse att skapa intresse för och möjliggöra för att fler leverantörer/aktörer kan och vill lämna anbudet. Detta kan uppnås genom en rad olika insatser bland annat förenkling av anbudsunderlag samt att dela upp avtal i mindre delar. Region Östergötland anser att likvärdighet och likabehandling ska vara styrande. Region Östergötland hoppas att information, stöd och vägledning bidrar till att ramarna för likabehandling på sikt utvecklas till att inkludera både en företagsekonomisk och en samhällsekonomisk logik och därmed ger en fler idéburna utförare - där detta adderar värde.

Utredningen bedömer att det finns rättsligt utrymme som gör det möjligt att reservera kontrakt till idéburna aktörer för sociala tjänster och övriga tjänster vilka omfattas av den enklare regimen i upphandlingsdirektivet 19 kap i LOU. Alltså att upphandlande myndigheter ges möjlighet att reservera rätten att delta i en upphandling av de välfärdstjänster som räknas upp i bilaga 2 a till LOU till idéburna aktörer. Tjänster som omfattas är bland annat: hälsovård, socialtjänst och närbesläktade tjänster samt undervisnings- och utbildningstjänster. Detta under förutsättning att de bidrar till att förverkliga den sociala målsättningen med tjänsten och leder till budgetmässig effektivitet. Härvid är alltså ett rekvisit - att reserverandet bidrar till att förverkliga den sociala målsättningen med tjänsten och leder till budgetmässig effektivitet. Huruvida reserverandet bidrar till det som anges och leder till budgetmässig effektivitet torde vara något som först visar sig i framtiden. Mot bakgrund härav anser Region Östergötland att det vore lämpligare om bestämmelsen istället utformades i stil med följande: ”Upphandlande myndigheter får reservera deltagandet i en upphandling av tjänster som anges i bilaga 2 a till idéburna aktörer under förutsättning att det åsyftar att bidra till att förverkliga den sociala målsättningen med tjänsten och syftar till att leda till budgetmässig effektivitet”.

Eva Andersson
Regionutvecklingsnämndens
ordförande

Andreas Capilla,
Regionutvecklingsdirektör